

Bijlage 1

Beleidsnotitie Landschapsvisie Zuid-Limburg 'SAMENWERKEN AAN EEN MOOIER ZUID-LIMBURG'

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding

- 1.1 Voorgeschiedenis
- 1.2 Beleidsnotitie in plaats van convenant op dit moment

2. Inhoud en status van de Landschapsvisie ZL en rollen partijen

- 2.1 Doel Nationaal Landschap Zuid-limburg
- 2.2 Inhoud Landschapsvisie
- 2.3 Status Landschapsvisie
- 2.4 Rollen partijen
- 2.5 Tot slot

3. Beleidsuitgangspunten voor doorwerking van de Landschapsvisie ZL

- 3.1 Algemeen
- 3.2 Bestemming
- 3.3 Ontwikkeling
- 3.4 Beheer
- 3.5 Internationaal
- 3.6 Nader onderzoek
- 3.7 Proces

Bijlage 1 Uitwerking van behoud en ontwikkeling van de vier kernkwaliteiten
Bijlage 2 Uitwerking betrokkenheid bevolking

Beleidsnotitie Landschapsvisie Zuid-Limburg 'SAMENWERKEN AAN EEN MOOIER ZUID-LIMBURG'

1. Inleiding

1.1 Voorgeschiedenis

Op donderdag 21 februari 2008 hebben de Provincie Limburg en Wageningen Universiteit de publicatie Landschapsvisie Zuid-Limburg gepresenteerd op Kasteel Oost te Valkenburg. Over tussenresultaten hebben de opstellers tijdens het werkproces regelmatig met bewoners en organisaties in de streek teruggekoppeld. Bij de presentatie van de Landschapsvisie Zuid-Limburg hebben alle partners met uitzondering van de LLTB een intentieverklaring ondertekend om vóór de zomer van 2008 (met als streefdatum 3 juli) te komen tot een convenant over de doorwerking van de Landschapsvisie Zuid-Limburg.

De eerste bijeenkomst met de ondertekenaars vond plaats op 12 maart 2008, waarbij een eerste concept van het convenant werd besproken. Dit concept wilden de partijen meer concretiseren, waarvoor een consultatieronde is gehouden.

Op 28 maart werd de publicatie Landschapsvisie Zuid-Limburg en een conceptconvenant ter kennisname voorgelegd aan de Statencommissie voor het Fysieke Domein.

Naar aanleiding van zorgen over de Landschapsvisie presenteerde de LLTB op 30 mei 2008 op een manifestatie te Reijmerstok een eigen visie op het landschap, die werd aangeboden aan de gedeputeerde. De zorgen van de LLTB waren mede aanleiding voor de CDA-Statenfractie tot het stellen van een aantal vragen op 24 mei, die werden beantwoord op 10 juni.

De tweede bijeenkomst over de Landschapsvisie ZL met de mogelijke convenantpartners vond plaats op vrijdag 19 september. Bij deze bijeenkomst werd een concept van deze beleidsnotitie ter commentaar voorgelegd. Bouwstenen voor dit concept vormden onder meer het overleg en de consultatieronde onder de partijen, die 12 maart voor de eerste keer bij elkaar kwamen. Er bleek grote instemming te zijn bij de vertegenwoordigers van de wel aanwezige partijen met deze beleidsnotitie, op kleine onderdelen werden wijzigingen voorgesteld. De resultaten van het overleg van 19 september met partijen over het concept van deze beleidsnotitie zijn meegenomen bij het opstellen van de definitieve versie. De LLTB nam op 19 september niet deel aan het overleg over het concept van deze beleidsnotitie, omdat dit concept nog onvoldoende draagvlak ontmoette bij deze organisatie. Met de LLTB heeft daarom apart overleg plaatsgevonden op 4 november. Met de resultaten van dit overleg is waar mogelijk verder rekening gehouden in de definitieve versie.

1.2 Beleidsnotitie in plaats van convenant op dit moment

Het op te stellen convenant is gericht op het creëren van voldoende draagvlak voor de doorwerking van de Landschapsvisie ZL. Op dit moment is het doorzetten van een convenant om een aantal redenen minder passend.

In de Agenda Landschap, die waarschijnlijk verschijnt in november 2008, zal het rijk zijn beleid voor de nationale landschappen verder inhoudelijk uitwerken en ook mogelijk een financiële paragraaf toevoegen.

Naar verwachting zal in december 2008 Frankrijk - op dit moment voorzitter van de EU - komen met een (compromis-)voorstel voor de hervormingen in het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) van de EU. De verwachting is dat deze hervormingen van het GLB een groter financieel belang zullen hechten aan natuur- en landschapsbeheer en dat de beheerders van het Zuid-Limburgse landschap zoals de landbouw hier positieve vruchten van kunnen plukken.

Er is tenslotte meer tijd nodig voor verschillende partijen om zich - vanuit de beleidsontwikkeling op nationaal en Europees niveau- in te leven in de positieve mogelijkheden van de Landschapsvisie ZL, zodat het beoogde draagvlak zich verder kan verbreden.

De hier opgesomde redenen zijn voor ons aanleiding op dit moment een convenant voor de Landschapsvisie ZL niet door te zetten. Wij kiezen nu voor een beleidsnotitie over de Landschapsvisie ZL waarin wij een aantal aspecten over de ontwikkelingsrichting van de Landschapsvisie ZL behandelen. Deze beleidsnotitie beschouwen wij als een inspiratiebron voor de ontwikkelingsrichting van de Landschapsvisie Zuid-Limburg.

Schema 1 Het abstractieniveau van verschillende planvormen en de plaats van de Beleidsnotitie Landschapsvisie ZL daarin.

Strategisch niveau > 1:50.000	Tactisch niveau 1:25.000	Operationeel niveau < 1:10.000
POL	Landschapsvisie ZL	Gemeentelijke LOP/ Gemeentelijke bestemmingsplannen buitengebied
Coalitieprogramma	Visies Gebiedsuitwerkingen Coalitieprogramma	Projecten Gebiedsuitwerkingen Coalitieprogramma
	Stimuleringsplannen natuur, bos en landschap	Projecten EHS in PMJP
	PMJP doelen en middelen	Projecten Integrale gebiedsuitwerkingen (PMJP) en reguliere (landschap)projecten (PMJP)
	Beleidsnotitie Landschapsvisie ZL	Zie onder meer projecten en plannen hierboven.

Wij gaan in deze beleidsnotitie vooral in op het tactische niveau en niet op concrete projecten, zoals die onder meer als uitwerking van het PMJP op het operationele niveau plaatsvinden (zie schema 1).

Met deze insteek voorziet deze beleidsnotitie ook in de behoefte van betrokken partijen naar verdere concretisering van het eerste concept van het convenant zonder te belanden op het concrete projectniveau. Hierna geven wij verder inhoud aan deze beleidsnotitie over de ontwikkelingsrichting van de Landschapsvisie Zuid-Limburg.

2. Inhoud en status van de Landschapsvisie Zuid-Limburg en rollen partijen

Deze paragraaf behandelt compact de inhoud en status van de Landschapsvisie ZL en de betekenis van betrokken partijen voor de uitvoering. Dit is belangrijk om de ontwikkelingsrichting in het juiste licht te kunnen plaatsen.

2.1 Doel Nationaal Landschap Zuid-Limburg

Zuid-Limburg is landschappelijk een uniek gebied. De aanwijzing van Zuid-Limburg als Nationaal Landschap heeft als doel de kenmerkende hoedanigheden die het eigen karakter van het landschap bepalen, te behouden, waar mogelijk te versterken en duurzaam te beheren. Aan deze doelstelling liggen naast esthetische, ecologische en cultuurhistorische motieven, ook sociaal-economische overwegingen ten grondslag. Behoud en ontwikkeling van de landschappelijke kwaliteit wordt van groot belang geacht voor de ontwikkeling van de recreatie- en zorgsector, de verbreding van de plattelandseconomie en draagt bij aan een aantrekkelijk woon- en werkklimaat. In het Nationaal Landschap Zuid-Limburg wordt de ruimtelijke ontwikkeling afgestemd op de kwaliteiten van het landschap.

2.2 Inhoud Landschapsvisie

De Landschapsvisie Zuid-Limburg brengt het landschap in kaart door een beschrijving van de kenmerkende hoedanigheden, of kernkwaliteiten, van het landschap. Vervolgens presenteert de Landschapsvisie een samenhangend toekomstbeeld in de vorm van concrete inrichtingsvoorstellen, die bijdragen aan versterking of herstel van de kernkwaliteiten van het landschap en in de vorm van criteria voor de landschappelijke inpassing van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

De kernkwaliteiten van het Zuid-Limburgse landschap zijn: het reliëf, de afwisseling open/besloten, het groene karakter en het cultuurhistorisch erfgoed. Het reliëf weerspiegelt de geologische geschiedenis en bepaalt de ruimtelijke structuur van het landschap. Het patroon van relatief hooggelegen terrassen en plateaus, lager gelegen dalen en tussenliggende hellingen - en de daarmee samenhangende bodemkundige en hydrologische omstandigheden vormen de duurzame natuurlijke basis van het landschap. De natuurlijke basis is ook in hoge mate bepalend geweest voor de occupatiegeschiedenis van het landschap. Deze samenhang manifesteert zich op twee manieren. In het traditionele agrarische nederzettingpatroon met bouwland op

de plateaus en de flauwe hellingen, natte graslanden in de dalen, woeste gronden en bos op de steile hellingen en dorpen omgeven met beweide boomgaarden.

En in de rijke cultuurhistorisch erfgoed dat we vooral aantreffen in de steile (kalk)hellingen, in de watervoerende dalen, op de plateauranden en rond oude dorpskernen.

Het traditioneel agrarisch cultuurlandschap werd gekenmerkt door een sterk contrast tussen besloten delen (de diepe dalen, de boomgaarden gordels rond de dorpen, de holle wegen) en zeer open delen met weidse uitzichten (de open akkers op de plateaus, de plateauranden). Sinds de tweede wereldoorlog staat het traditionele cultuurlandschap onder zware druk. Waar storende visuele invloed van moderne bebouwing nog afwezig is, verschaft reliëf, begroeiing en historische bebouwing een schilderachtig, groen karakter, dat scherp contrasteert met de stedelijke sfeer en daaraan zijn waarde ontleent.

Behoud van deze kernkwaliteiten vraagt een plaatskeuze en verdere inpassing van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen waarbij vooral de openheid van de plateaus, de continuïteit van de dalen en het groene karakter niet verder worden aangetast. Ontwikkeling van deze kernkwaliteiten vraagt concrete inrichtingsmaatregelen die er toe bijdragen het reliëf en de natuurlijke structuur te versterken, het contrast tussen open en besloten te vergroten, het groene karakter te herstellen, het cultuurhistorisch erfgoed toegankelijk te maken en de inpassing daarvan in het landschap te verbeteren. In bijlage 1 worden voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten inrichting- en ontwikkelingsmaatregelen uitgewerkt.

Het geheel van inrichtingsmaatregelen leidt tot een groene structuur, een landschappelijk raamwerk dat Zuid-Limburg dooradert. Het raamwerk, dat voortbouwt op de natuurlijke en cultuurhistorische structuur, ordent het landschap en vormt een duurzaam kader voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het raamwerk bestaat in hoofdzaak uit steile, landbouwkundig minder geschikte, hellingen, natte dalbodems en dalassen. Dorpsrand- en erfbeplantingen verzachten de visuele invloed van de bebouwing, versterken het groene karakter en scheppen een besloten sfeer, die refereert aan de historische situatie. In het landschappelijke raamwerk zijn waterbeheer, natuurbeheer, behoud en ontwikkeling van het cultuurhistorisch erfgoed en toeristisch-recreatief ontsluiting de hoofdfuncties, waarbij ook de landbouw een belangrijke rol speelt. Buiten het raamwerk kunnen ruimtelijke functies met een hogere dynamiek zich ontplooiën. Dit vergt echter een zorgvuldige plaatskeuze en vormgeving daarvan. In het bijzonder is het van belang dat daarbij de effecten op de openheid en het groene karakter van de plateaus en de ruimtelijke continuïteit van de dalen in ogenschouw worden genomen. Dit geldt ook voor de ontwikkelingen die zich in de (stedelijke) omgeving van het Nationaal Landschap voordoen en die, ten gevolge van het reliëf, verstrekende visuele gevolgen kunnen hebben.

2.3 Status Landschapsvisie

De Landschapsvisie ZL is geen plan in juridisch - planologische zin. Geen vastgesteld voornemen tot het uitvoeren van bepaalde maatregelen . De formele status is een advies, een inspiratiebron, die richting geeft aan de ontwikkeling van het landschap. De Landschapsvisie laat zo concreet mogelijk zien hoe behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten gestalte kan krijgen en wat dit voor het landschap van Zuid-Limburg betekent.

De feitelijke ontwikkeling van het landschap vindt plaats in een complexe planologische werkelijkheid, waarin verschillende bestuurslagen opereren en vele actoren met eigen, vaak verschillende, belangen en doelstellingen. Het toekomstige landschap zal het resultaat zijn van vele afzonderlijke acties van een groot aantal publieke en private partijen. In een dergelijk situatie zijn afstemming en coördinatie noodzakelijke voorwaarden voor het beoogde doel: behoud en ontwikkeling van de kenmerkende landschappelijke kwaliteiten. Dit doel kan alleen worden bereikt indien een breed gedragen overeenstemming bestaat over de kwaliteiten van het landschap en een gezamenlijke visie op de toekomst daarvan, die iedere partij binnen dit referentiekader op zijn eigen wijze en binnen zijn eigen mogelijkheden kan nastreven.

Met het oog hierop worden in bijlage 2 ook maatregelen voorgesteld voor de betrokkenheid van de bevolking.

2.4 Rollen partijen

Omdat behoud en ontwikkeling van de landschappelijke kwaliteiten bestuurlijke en sectorale grenzen overstijgen is samenwerking tussen partijen noodzakelijk om te werken aan een mooier Zuid-Limburg. De belangrijkste beschermers, beheerders en ontwikkelaars van de kenmerkende landschappelijke kwaliteiten zijn de landbouw, de natuurbeherende organisaties, de milieufederatie, het waterschap, de provincie, de gemeenten, de recreatieondernemers, de particuliere landeigenaren en de bewoners. De landbouw speelt een belangrijke rol bij het behoud van de openheid van de plateaus, behoud van cultuurhistorische waarden van gebouwen en erven en bij het beheer van kleine landschapselementen en agrarische natuurwaarden.

Voor de recreatieondernemers is de landschappelijke kwaliteit de belangrijkste basis voor hun economische activiteit; door een zorgvuldige plaatskeuze en landschappelijke inpassing van hun ondernemingen kunnen zij bijdragen aan de landschappelijke kwaliteit.

De natuurbeherende organisaties beheren en ontwikkelen de landschappelijke en cultuurhistorische waarden binnen hun natuurgebieden.

Bewoners dragen bij aan de landschappelijke kwaliteit van de dorpen en dorpsomgevingen door de inrichting en beheer van hun tuinen en erven.

De particuliere landeigenaren dragen bij aan de landschappelijke kwaliteit in Zuid-Limburg door instandhouding en ontwikkeling van grondgebonden landbouw, bossen, natuurterreinen, landgoederen, historische buitenplaatsen en ander cultuurhistorisch erfgoed .

De Stichting IKL stelt een uitgebreid dienstenpakket (uitvoering, advies en bemiddeling) beschikbaar aan alle partijen, die actief willen bijdragen aan de zorg voor en de ontwikkeling van het Zuid-Limburgse landschap.

De Stichting Milieufederatie Limburg en de bij haar aangesloten lokale groepen richten zich in hun activiteiten (advies, overleg, procedures, voorlichting, excursies) mede op de bescherming van de kernkwaliteiten en verdere ontwikkeling van het Zuid-Limburgse landschap.

Het Waterschap Roer en Overmaas speelt een belangrijke rol bij behoud en ontwikkeling van landschappelijke waarden in het waterbeleid.

De gemeenten hebben een belangrijke rol op het gemeentelijke niveau in hun ruimtelijk beleid, de opstelling van gemeentelijke landschapsontwikkelingsplannen en tenslotte bij concrete inrichting en beheer van de openbare ruimte.

De gebiedscommissies Platteland in Uitvoering Zuid-Limburg spelen in het kader van PMJP een belangrijke rol in de concrete uitvoering van inrichtingsmaatregelen voor landschap, cultuurhistorie, natuur, water, landbouw en recreatie/toerisme.

De provincie speelt een coördinerende en stimulerende rol op het regionale niveau vooral in het ruimtelijk beleid, waterbeleid, natuurbeleid, landschapsbeleid en het beleid voor Platteland in Uitvoering in het PMJP.

2.5 Tot slot

De visie schetst een zo tastbaar mogelijk beeld voor de ontwikkeling van het landschap, dat als gezamenlijk referentiekader kan dienen voor de afzonderlijke ruimtelijke acties van partijen, die zich voltrekken. Een gedeelde visie op de toekomst van het landschap op hoofdlijnen maakt een onderlinge afstemming van de investeringen in landschappelijke ontwikkeling door partijen mogelijk. Dit is belangrijk voor een duurzaam behoud en ontwikkeling van de landschappelijke kernkwaliteiten van Zuid-Limburg. Bovenstaande beschrijving van de inhoud en status van de Landschapsvisie leidt tot de overtuiging dat de toekomst van het landschap in Zuid-Limburg zoals uitgewerkt in de Landschapsvisie Zuid-Limburg een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van alle betrokken partijen.

Wij hebben kennis genomen van de zorgen die met name door de LLTB over de Landschapsvisie zijn geuit. Wij streven ernaar om in blijvend overleg met de landbouw te komen tot een gedragen uitwerking van de Landschapsvisie. In het licht van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, groenblauwe diensten en beheer hebben wij in deze notitie reeds aangegeven welke kansen wij voor de landbouwsector zien (o.a. paragraaf 3.4 en 3.6). Uiteraard werken wij aan een uitwerking van de Landschapsvisie met inachtneming van de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw zoals vastgelegd in bestaand beleid. Ook naar de landbouw maken wij ons al jaren sterk om invulling te geven aan deze ontwikkelingsmogelijkheden. Het betreft dan met name de inspanningen rond de landbouwdoelen uit het PMJP, de Ruimte voor ruimte regeling, aanvullende sloopregelingen, de maatwerkoplossingen voor landbouwonwikkelingen in ons ruimtelijk beleid zoals de BOM+ regeling, etc.

3. Beleidsuitgangspunten voor de ontwikkelingsrichting van de Landschapsvisie ZL

In onderstaande paragraaf hebben wij voor de verschillende aspecten, die van belang zijn voor de doorwerking van de landschapsvisie, achtereenvolgens beleidsuitgangspunten geformuleerd waarbij we alle betrokken partijen vragen te participeren.

3.1 Algemeen

Status Landschapsvisie

Wij beschouwen de Landschapsvisie als een inspiratiebron voor behoud, ontwikkeling en beheer van het landschap van Zuid-Limburg op tactisch niveau (schaal 1:25.000). Voor uitvoering op operationeel niveau (< 1:10.000) van de Landschapsvisie is veelal een nadere uitwerking nodig, waarbij men zorgvuldig met alle lokale belangen dient rekening te houden.

3.2 Bestemming

Landschapsvisie en bestemming

De Landschapsvisie werkt de vier kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap uit (reliëf, contrast open-besloten, groene karakter en cultuurhistorie), versterkt de kernkwaliteiten door de ontwikkeling van het landschappelijk raamwerk en vraagt bij de plaatskeuze en inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen buiten het landschappelijk raamwerk aandacht voor het groene karakter en de openheid van de plateaus en de ruimtelijke continuïteit van de dalen.

Wij beschouwen deze onderdelen als een belangrijke inspiratiebron voor het provinciaal ruimtelijk beleid (POL) en overige vormen van facet- en sectorbeleid. Wij vragen ook aan andere partijen om de Landschapsvisie als belangrijke inspiratiebron te gebruiken bij hun ruimtelijk beleid, o.a. het opstellen en wijzigen van gemeentelijke bestemmingsplannen en overige vormen van facet- en sectorbeleid.

3.3 Ontwikkeling

Het onderstaande beleid voor ontwikkeling van het landschappelijke raamwerk maakt duidelijk dat dit beleid richting geeft aan bestaand beleid in POL en PMJP. Daarbij staat het vrijwillige karakter voorop en biedt het beleid vooral extra keuzemogelijkheden aan grondeigenaren. Het beleid zet niet in op het realiseren van een grondclaim van 2700 hectaren door nieuw beleid in de Landschapsvisie. De termen 'claim' en 'functieverandering' zoals deze in hoofdstuk 8 van de visie voorkomen zijn, hoewel anders bedoeld, in onze ogen ongelukkig gekozen en behoeven een nuancering. In de beantwoording van de CDA-vragen hierover zijn wij hier reeds uitgebreid op ingegaan. Overigens vinden wij een hectarediscussie tussen verschillende functies onverstandig en onnodig. Dit leidt ons inziens tot het polariseren op sectorale belangen zonder dat dit bijdraagt aan een goede inhoudelijke discussie over de in ons provinciaal beleid veelal

geformuleerde integrale doelen en kansen en knelpunten die zich op basis daarvan richting sectoren voordoen.

Landschappelijk raamwerk en EHS

Een grootste deel van het landschappelijk raamwerk ligt binnen de EHS (62%). Wij zullen waar mogelijk binnen de EHS de Stimuleringsplannen natuur, bos en landschap verder afstemmen op de Landschapsvisie. Daarbij willen we zoveel mogelijk de landschappelijke uitgangspunten van het raamwerk een plaats geven in de EHS om de visueel-landschappelijke karakteristiek conform de Landschapsvisie van de EHS te versterken.

Binnen beheersgebieden die vallen in het landschappelijk raamwerk (689 ha), willen we aan grondeigenaren met gronden die aansluiten aan bestaande natuur en nieuwe natuur, de mogelijkheid bieden om mee te doen aan particulier natuurbeheer door het bestaande instrument Nieuwe natuur flexibeler in te zetten. Als tweede mogelijkheid voor participatie door grondeigenaren binnen dergelijke beheersgebieden stellen wij op basis van het bestaande quotum SANL-beheerspakketten open voor aanleg van loofbos of bosstroken. Binnen de SANL bestaan pakketten voor de aanleg van loofbos van minder dan 5 ha. Deze keuze mogelijkheden bieden aan grondeigenaren op vrijwillige basis een mogelijkheid om dergelijke maatregelen in te passen in hun bedrijfsvoering.

Wij vragen partijen om binnen de EHS inrichtingsmaatregelen voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten samen met ons zoveel mogelijk te realiseren.

Landschappelijk raamwerk binnen de POG

Circa 1400 hectare van het landschappelijke raamwerk valt binnen de POG. Dit is circa 15 % van de totale oppervlakte van de POG in Zuid-Limburg. Wij bevorderen binnen de POG volgens de huidige systematiek landschappelijke inrichtingsmaatregelen zoals aanleg van landschapselementen, bosaanleg, natte c.q. droge graslanden en mensgerichte natuur. Bij de uitwerking op lokaal niveau kan bij de keuze van inrichtingsmaatregelen steeds ingespeeld worden op de lokale belangen. Aanleg van landschapselementen is mogelijk op vrijwillige basis via de regeling voor landschapsbeheer in het kader van de SANL (Programma Beheer). Subsidies in het kader van het PMJP, inzet van VORM, erfbeplantingprojecten en inzet IKL spelen verder een rol. Voor de periode 2007-2013 heeft de provincie in het huidige beleid (zie PMJP 2007-2013) voor de gehele POG in Zuid-Limburg als streefdoel 300 ha extra bos en 180 ha mensgerichte natuur.

Wij vragen partijen om inrichtingsmaatregelen in de POG voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten samen met ons zoveel mogelijk te realiseren binnen het landschappelijk raamwerk.

Landschappelijk raamwerk buiten EHS + POG

Circa 650 hectare van het landschappelijke raamwerk ligt buiten de EHS + POG. Hier richten wij ons vooral op realisering van verdichting door middel van beplanting met landschapselementen. Op die wijze kunnen grondeigenaren inrichtingsmaatregelen met landschapselementen verweven met agrarisch gebruik.

De Provincie bevordert de inrichting van deze gebieden zoals aangegeven in de Landschapsvisie via de uitvoering van het PMJP 2007-2013. Enerzijds via de mogelijkheden voor landschapsbeheer in het kader van de SANL (Programma Beheer) en verder via de aansturing van de Stichting IKL en via de ILG-verordening (onderdeel aanleg en herstel landschapselementen) voor die elementen en gebieden waarvoor via de SANL geen mogelijkheden zijn.

Voor de uitvoering van 100 ha zijn afspraken vastgelegd in het activiteitenprogramma 2007-2013 van de Stichting IKL. Daarnaast is er budget gereserveerd in het PMJP voor een aanvullende uitvoering van 145 ha tot het jaar 2013 via de ILG-subsidieverordening. Ten slotte kunnen er tot 2013 via het PMJP voor maximaal 245 ha aan landschapsbeheerpakketten in het kader van de regeling voor landschapsbeheer van het Programma Beheer worden afgesloten. Deze laatste 245 ha is ook beschikbaar voor de aanleg van landschapselementen in de POG. Bij deze hectares gaat het om hectares voor de fysieke ruimte van de landschapselementen zelf. De provincie wijst het landschappelijk raamwerk buiten de EHS + POG aan als landschapsontwikkelingsgebied, waar wij in principe hetzelfde instrumentarium mogelijk willen maken als in de POG. Dit leidt overigens niet tot extra instrumentarium alleen tot een vergroting van het toepassingsgebied.

Wij vragen aan andere partijen samen met ons inrichtingsmaatregelen voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten voor deze gebieden buiten de EHS+POG zoveel mogelijk te realiseren in het landschappelijk raamwerk.

Landschapsvisie, behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten

Per kernkwaliteit geeft een matrix in bijlage 1 hoofdlijnen voor behoud en ontwikkeling van de betreffende kernkwaliteit. Bij deze hoofdlijnen per kernkwaliteit worden mogelijke inrichtingsmaatregelen aangegeven. Bij deze mogelijke inrichtingsmaatregelen worden primaire projecttrekker, mogelijke instrumenten en de relatie met PMJP doelen en middelen aangegeven. Wij verzoeken partijen om met ons deze hoofdlijnen voor behoud, ontwikkeling en beheer van de kernkwaliteiten door het uitvoeren van inrichtingsmaatregelen zoveel mogelijk te realiseren in het kader van onder meer het PMJP, de uitvoering van coalitieprogramma's en de toepassing van het Vormbeleid. In Bijlage 1 is bovenstaande informatie voor de vier kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg verder uitgewerkt.

Landschapsvisie en Stimuleringsplannen natuur, bos en landschap

De Stimuleringsplannen natuur, bos en landschap zijn belangrijke provinciale instrumenten om de realisatie van het beleid ten aanzien van natuur, bos en landschap in het landelijke gebied aan te sturen. Om de visueel-landschappelijke karakteristiek van de EHS conform de landschapsvisie te versterken willen wij de Stimuleringsplannen aanpassen.

Landschapsvisie en PMJP Platteland in Uitvoering Zuid-Limburg

In het kader van het PMJP Platteland in Uitvoering in Zuid-Limburg zijn doelen en middelen voor ontwikkeling van het Zuid-Limburgse landschap opgenomen zoals aangegeven in de Landschapsvisie. Wij vragen de Gebiedscommissies in Zuid-Limburg

en andere partijen bij het opzetten van uitvoeringsprojecten en bij projecten van Integrale gebiedsuitwerking de Landschapsvisie ZL te gebruiken als inspiratiebron. Projecten van Integrale Gebiedsuitwerking zien wij als een belangrijk middel bij de voorgestane inrichting van droogdalen om goed met alle partijen en hun belangen rekening te kunnen houden

Concentratie investeringen en instrumenten in de voorgestane maatregelen van de Landschapsvisie

Wij streven naar een concentratie van investeringen en instrumenten voor ontwikkeling en beheer van natuur en landschap in de voorgestane maatregelen van de Landschapsvisie en vragen ook aan andere partijen deze lijn te volgen.

Landschapsvisie en coalitie-uitwerkingen

Wij streven ernaar om in coalitie-uitwerkingen de Landschapsvisie Zuid-Limburg als inspiratiebron op te nemen en inrichtingsmaatregelen voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten zoveel mogelijk te realiseren. Wij vragen andere betrokken partijen ook deze lijn te volgen.

3.4 Beheer

Landschapsvisie ZL en beheer

Voor het stimuleren en ondersteunen van het beheren en onderhouden van natuur, bos en landschapselementen zijn voor Zuid-Limburg in hoofdzaak twee belangrijke instrumenten beschikbaar:

- a) Beheer en onderhoud door de Stichting IKL
De Stichting IKL werkt in principe in geheel Zuid-Limburg enerzijds aan het onderhoud, herstel en aanleg van elementen waar geen andere instrumenten voor zijn; anderzijds werkt zij actief mee aan het werven van deelnemers aan de SANL en SNL voor landschapsonderhoud en herstel.
- b) De subsidieregelingen SANL en SNL
Binnen de SANL is subsidie voor landschapsbeheer door agrariërs mogelijk
 - In de EHS: in 1-op-1 begrensde SANL-gebieden (de beheersgebieden);
 - buiten de EHS: in de gebieden begrensd als het landschapsgebied; in Zuid-Limburg is dit vrijwel het gehele Nationale Landschap Zuid-Limburg.

In principe is daarmee een gebiedsdekkend instrumentarium beschikbaar. Het landschapsbeheer via de SANL biedt echter alleen vergoedingen voor de groene landschapselementen en bovendien niet voor alle groene landschapselementen. Bovendien worden de vergoedingen doorgaans als weinig stimulerend ervaren. Oorzaak hiervan is dat conform de EU-staatssteunregels aan agrariërs niet meer dan een kostendekkende vergoeding geboden mag worden. De vergoedingen worden overigens wel jaarlijks geïndexeerd en zijn in die zin marktvolgend.

Een aanvullend probleem is dat in de Bestuursovereenkomst ILG is vastgelegd dat de oppervlakte onder SANL-beschikkingen voor landschapsbeheer niet zal worden uitgebreid.

Om toch mogelijkheden voor uitbreiding van het landschapsbeheer buiten de EHS te creëren is aan LNV voorgesteld om niet het aantal ha's onder SANL-landschapsbeheer te bevriezen maar het budget voor landschapsbeheer buiten de EHS te maximaliseren.

Aan LNV is tevens gevraagd vervolgens af te spreken dat de provincie dat gemaximeerde budget voor landschapsbeheer buiten de EHS mag inzetten om er een regeling voor groenblauwe diensten buiten de EHS mee op te zetten. In feite wordt dan de bestaande regeling voor landschapsbeheer buiten de EHS uitgebreid naar een regeling voor groenblauwe diensten.

Dat wil zeggen naar een vergoedingsregeling, die flexibeler is dan de huidige landelijk uniforme regeling in het kader van de SAN en vallend onder POP2 (wat verklaart waarom de huidige regeling voor landschapsbeheer landelijk uniform is gehouden).

Het 2e voordeel van de eerdergenoemde afsplitsing van de middelen en de regeling voor landschapsbeheer van de overige regelingen en middelen voor Programma Beheer is dat dan in het kader van een regeling voor groenblauwe diensten cofinanciering gevraagd kan worden aan andere overheden betrokken bij het beheer van het landelijk gebied, vooral: gemeenten en waterschappen.

Met behulp van deze cofinanciering kan vervolgens de werking van het door de EU erkende en goedgekeurde subsidiesysteem voor landschapsbeheer uitgebreid worden naar andere landschapselementen in Zuid-Limburg waarvoor nog geen beheerssubsidie beschikbaar is (mits de vergoedingen passen in de door de EU goedgekeurde catalogus Groenblauwe diensten). Bijvoorbeeld voor bloemrijke akkerranden, voor beheer van cultuurhistorische waardevolle objecten in het buitengebied en/of voor beheer van wandelpaden door het boerenland.

In provincies als Noord-Brabant en Overijssel zijn al stappen genomen voor een duurzame financiering van groenblauwe diensten. Wij willen samen met andere partijen nagaan hoe in Zuid-Limburg een duurzaam systeem van groenblauwe diensten kan worden opgezet, waarin een (marktconforme) vergoeding mogelijk is voor onder meer agrariërs, die werken aan landschapsbeheer.

Tevens is aan LNV voorgesteld om verruiming te geven van het budget voor landschapsbeheer in Zuid-Limburg om daarmee invulling te kunnen geven aan de behoefte aan extra budget voor een goed beheer resp. onderhoud, herstel en aanleg van de landschappelijke kernkwaliteiten in het Nationaal landschap Zuid-Limburg. (De extra budgettaire ruimte kan gevonden worden door de taakstelling ten aanzien van agrarisch natuurbeheer voor Limburg voor de 1^e ILG-periode te verlagen. Conform de landelijke trend is er bij het agrarisch natuurbeheer nauwelijks nog sprake van een toename. Het ILG-budget voor natuurbeheer gaat echter uit van een flinke jaarlijkse toename van ca. 450 ha. Gevolg is dat er elk jaar SANL-budget overblijft.)

3.5 Internationaal

Landschapsvisie ZL en Drielandenpark

Het Drielandenpark, het groene hart tussen de grote steden Maastricht, Hasselt, Heerlen, Aachen en Luik (de MHHAL-regio), beschouwen wij met onze buurlanden als een unieke regio in Europa, waar de sociaal-economische ontwikkeling hand in hand gaat met het behoud en beheer van de natuurlijke, cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten. In de Ontwikkelingsvisie Drielandenpark, opgesteld in 2003, is (op strategisch niveau) een aantal beleidslijnen geformuleerd voor de duurzame ontwikkeling van het gebied. In de Landschapsvisie hebben we de beleidslijnen voor landschap op het tactische niveau verder uitgewerkt. Met de richtlijnen van de Europese Landschapsconventie als gezamenlijk uitgangspunt kennen ook de buurlanden een toenemende aandacht voor behoud en ontwikkeling van het landschap.

In het samenwerkingsverband Drielandenpark stemmen wij regelmatig af met de buurlanden over onderzoek, behoud en ontwikkeling van het landschap en worden gezamenlijke initiatieven ontplooid voor grensoverschrijdende projecten, al dan niet met Interreg-financiering. In dit grensoverschrijdende overleg zien de buurlanden de Landschapsvisie als een belangrijke bron van informatie en inspiratie.

3.6 Nader onderzoek

Landschapsvisie en GLB

Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) van de EU staat voor belangrijke veranderingen. Naar verwachting zal Frankrijk eind 2008 een eindvoorstel voor de veranderingen binnen het GLB voorleggen aan de lidstaten.

De verwachting is dat een groter financieel belang voor natuur- en landschapsbeheer in het GLB juist positief kan uitpakken voor de landbouw in Zuid-Limburg. Het Europese GLB-beleid gaat waarschijnlijk in de richting van afbouw van gelden voor inkomenssteun en productsteun, die na deze hervorming voor de agrarische sector in Zuid-Limburg behouden kunnen blijven door andere maatschappelijke diensten (verbreding en extensivering). Voor een ontwikkeling in deze richting biedt de Landschapsvisie ZL een goed referentiekader.

Wij willen nader onderzoek laten doen door LEI-Alterra naar de relatie landbouw-natuur-landschap en de kansen van het nieuwe GLB voor de landbouw in Limburg. Daarbij willen wij laten onderzoeken of en hoe onder meer de Landschapsvisie ZL kan bijdragen aan de ontwikkeling van de landbouw in het cultuurlandschap van Zuid-Limburg.

3.7 Proces

Landschapsvisie Zuid-Limburg en educatie

In het kader van de Praktijkschool voor Ontwikkelingsplanologie Limburg heeft de Provincie Limburg een cursusmodule ontwikkeld met als titel 'Behoud en ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit' om kennis en inzicht in behoud en ontwikkeling van het

Zuid-Limburgse landschap te vergroten. Deze cursus is gericht op medewerkers van de verschillende partijen. Wij vragen aan de verschillende partijen om evenals de provincie medewerkers vanuit hun organisatie aan deze cursus te laten deelnemen tegen een redelijke vergoeding.

De 1^e cursus is gestart in het najaar van 2008, die door de deelnemers als zeer waardevol voor hun beroepspraktijk wordt ervaren. In 2009 zijn nog 2 versies van deze cursus voorzien.

Participatie

Wij streven naar vergroting van draagvlak en participatie van maatschappelijke partijen (organisaties, ondernemers en burgers) bij behoud, ontwikkeling en beheer van het landschap in Zuid-Limburg. Daarbij is het beleefbaar en toegankelijk maken van landschap en cultuurhistorie een belangrijke hoofdlijn van beleid. Wij vragen aan de betrokken partijen om ook hierop in te zetten.

In Bijlage 2 zijn maatregelen voor betrokkenheid van de bevolking verder uitgewerkt.

Communicatie en deelname regelingen natuur- en landschapsbeheer

De deelname door grondeigenaren in regelingen voor natuur- en landschapsbeheer kan versterkt worden door een betere communicatie met grondeigenaren. Om deze communicatie te verbeteren willen wij een bestand opbouwen met de e-mail adressen van alle grondeigenaren in het buitengebied van Zuid-Limburg. Via e-mail kunnen we met compacte berichten een directere berichtgeving verzorgen aan de grondeigenaren.

Platform Landschap Zuid-Limburg

Het is belangrijk om de doorwerking van de Landschapsvisie als inspiratiebron voor behoud, ontwikkeling en beheer van het landschap in Zuid-Limburg op hoofdlijnen te blijven volgen, stimuleren en verbeteren. Hiervoor kunnen alle partijen samen een Platform Landschap Zuid-Limburg oprichten met vertegenwoordigers van de verschillende partijen, waar men elkaar kan aanspreken op resultaten en kennis kan nemen van succesvolle voorbeelden. In principe willen wij aan een dergelijk Platform deelnemen.

Wij willen daarbij de verantwoordelijkheid voor de doorwerking van de Landschapsvisie ZL zo breed mogelijk spreiden en vragen aan andere partijen om uit hun midden een secretaris en voorzitter aan te wijzen.

Tot de werkzaamheden van het Platform kan behoren het opstellen van een evaluatie op hoofdlijnen voor alle betrokken partijen op twee momenten: eind 2010 en eind 2013. Ook kan een vertegenwoordiging van het Platform een rol spelen bij de begeleiding van het aangegeven nader onderzoek door LEI-Alterra. Voor het laten zien van succesvolle resultaten van de Landschapsvisie ZL kan het Platform een voorbereidende rol vervullen onder meer door het organiseren van excursies. Ondersteund door de provincie bij de start zullen betrokken partijen rol en functie van het Platform Landschap Zuid-Limburg verder uitwerken.

Digitaal huis voor het Nationaal Landschap Zuid-Limburg

In het overleg hebben de NB organisaties voorgesteld om een Digitaal Huis voor het Nationaal Landschap Zuid-Limburg in te richten om de gegevens en activiteiten bij

behoud, ontwikkeling en beheer van het Zuid-Limburgs landschap een eigen plaats te geven. Ook een verdere vermarkting van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg kan hiermee een digitale plaats krijgen.

Wij ondersteunen dit voorstel en zijn bereid voor dit digitale loket als trekker op te treden.

BIJLAGE 1 Uitwerking van behoud en ontwikkeling van de vier kernkwaliteiten

(zN1 en zN2 middelen zijn alleen beschikbaar voor gronden gelegen binnen EHS)

Kernkwaliteit Reliëf				
<i>Behoud en ontwikkeling kernkwaliteit</i>	<i>Inrichtings- en ontwikkelingsmaatregelen</i>	<i>Primaire Projecttrekker</i>	<i>Instrumenten</i>	<i>PMJP doelen en middelen</i>
Accentueren reliëf	Ontwikkeling bos en (kalk)graslanden op steile hellingen > 8 graden	Natuurbeherende organisaties of eigenaar	Stimuleringsplannen Natuurbeleid VORM-beleid	zN5, zW5.1, zN1, zN2.1, zN3, zN1.4
	Beplanting bovenrand steile hellingen (skyline)	Natuurbeherende organisatie of eigenaar	Stimuleringsplannen Natuurbeleid VORM-beleid	zLc1.1 zN2.1 zN1.4
	Aanleg beplantingen langs Feldbiss-breuk	Natuurbeherende organisatie of eigenaar, gemeente		zN5 zN1.4
	Aanleg beplantingen noord-helling plateau van Schimmert	Natuurbeherende organisatie, eigenaar of gemeente		zN5 zN1.4 zLc1.1
Vernatting dalbodems	Beperking drainage van kwelgebieden	Natuurbeherende organisatie of grondeigenaar	Stimuleringsplannen Natuurbeleid VORM-beleid	zN1, zN2.1
	Herstel bronnen en opheffing verbuizing	Eigenaar, Gemeente, Waterschap		zLc1.6 zW4 zN2.1
	Ontwikkeling natte graslanden en broekbos	Natuurbeherende organisatie of grondeigenaar	Stimuleringsplannen Natuurbeleid VORM-beleid	zN1 zN2 zN2.1
	Stroomgeul- verbreding en weerdverlaging binnen Grensmaasgebied	Projectgroep Maas	PPS: Consortium Grensmaas Natuurbeleid Ontgrondingenbeleid	zN1.1
	Stroomgeul-verbreding en weerdverlaging In Maasdal ten Z van Maastricht	Provincie	POL-uitwerking voor integraal project voor natuurbeleid, klimaat- en waterbeleid en delfstoffenwinning	

Versterken en herstellen continuïteit van het dalenpatroon	Aanleg beekbegeleidende beplanting	Waterschap	Landinrichting Incidenteel	zW4.1 zN1.4, zN2.1
	Beplanting en recreatieve inrichting assen van de droogdalen	Waterschap en Provincie	Gebiedsgerichte Uitwerking DLG IKL	zN5, zW5.1, zLc1.1, zLc4.1, zLc4.2 N 4.1.1, N 4.2.1
	Opheffing overkluizing	Waterschap Gemeente	In kader Integrale projecten	
	Opheffen infrastructurele doorsnijdingen (of mitigerende maatregelen treffen)	Provincie, gemeenten	In kader integrale infrastructurele projecten IKL	zN3.2
	Verwijdering storende bebouwing	Eigenaar, Provincie, gemeenten		Vergroten werkingssfeer zLc2.1
Behouden en ontwikkelen aardkundige monumenten	Vergroting beleefbaarheid aardkundige waarden		IKL	zLc1.5 zLc4.4

Kernkwaliteit Open-besloten				
<i>Behoud en ontwikkeling kernkwaliteit</i>	<i>Inrichtings- en ontwikkelingsmaatregelen</i>	<i>Primaire Projecttrekker</i>	<i>Instrumenten</i>	<i>PMJP doelen en middelen</i>
Behoud en ontwikkeling openheid van de plateaus	Vermijden nieuwe bebouwing en opgaande beplanting op de hoogst gelegen delen van de plateaus	Gemeenten	Bestemmingsplan Structuurvisie	
	Verwijdering storende bebouwing	Eigenaar, gemeente, provincie		zLc2.1
Relatieve beslotenheid van de dalen benadrukken	Grens vlakke dalbodems beplanten bij hellingen van de dalwand < 8 graden	Eigenaar Gemeente Provincie	IKL	zN1.4 zN2.1 zLc1.2.1
Versterken beslotenheid holle wegen	Aanbrengen van taludbeplanting	Gemeente	Gemeentelijk LOP	zLc1.1
Herstel beslotenheid en kleinschaligheid rondom dorpen, kernen, gehuchten en solitaire boerderijen.	Aanleg van dorpsrand- en erfbeplanting	Gemeente	IKL, Dorpen in het groen	zLc1.1, zN1.4

Kernkwaliteit Groene karakter				
<i>Behoud en ontwikkeling kernkwaliteit</i>	<i>Inrichtings- en ontwikkelingsmaatregelen</i>	<i>Primaire Projecttrekker</i>	<i>Instrumenten</i>	<i>PMJP doelen en middelen</i>
Vermindering en verzachting visuele invloed 'storende' bebouwing	Aanleg dorpsrand- en erfbeplanting	Gemeente Eigenaar	IKL, Dorpen in het groen	zLc1.1 zN1.4
	Storende bebouwing waar mogelijk verwijderen	Eigenaar Gemeente Provincie		zLc2.1
	Beplanting recreatieve voorzieningen	Eigenaar	IKL	zLc1.1
Zorgvuldige landschappelijke plaatskeuze en inpassing van nieuwe functies en ontwikkelingen	Vermijden nieuwe bebouwing op steile hellingen en de hoogst gelegen delen van de plateaus	Gemeenten	Bestemmingsplan Structuurvisie	
	Zichtbaarheid plaatskeuze in afweging betrekken door uitvoering Viewshed-methode	Initiatiefnemer	Viewshed-methode	
	Kamperen bij de boer onderbrengen in erfbeplanting	Eigenaar	IKL	zLc1.1, zN1.4?

Kernkwaliteit Cultuurhistorisch Erfgoed				
<i>Behoud en ontwikkeling kernkwaliteit</i>	<i>Inrichtings- en ontwikkelingsmaatregelen</i>	<i>Primaire Projecttrekker</i>	<i>Instrumenten</i>	<i>PMJP doelen en middelen</i>
Behoud en ontwikkeling archeologische waarden	Vergroting beleefbaarheid archeologische waarden		IKL	zLc1.4 zLc4.3
Ontwikkeling kastelen en kasteeldomeinen	Beplanting lanen	Eigenaar		zLc1.3
	Aanleg en herstel (vis)vijvers	Eigenaar		zLc1.3
	Herstel zichtlijnen	Eigenaar		zLc1.3
	Vergroting toegankelijkheid kastelen c.q. kasteeldomeinen	Eigenaar		zLc4.1 zLc4.2
Ontwikkeling agrarisch erfgoed	Behouden en herstellen van historische beplanting (meidoornheggen en hoogstam-boomgaarden). Concentreren rond bebouwing, vooral bij intacte historische percelering	Gemeente	IKL, Dorpen in het groen	zLc1.1, zN1.4
	Beplanting 18 e eeuwse ontginningsassen	Gemeente Provincie		zLc1.1, zN1.4
	Vergroting beleefbaarheid kleine historisch-bouwkundige waarden	Eigenaar Gemeente	IKL	zLc1.6
Ontwikkeling openbare ruimte historische kernen en gehuchten	Inrichten openbare ruimte met aandacht voor historische profielen, driessen en maren(poelen).	Gemeente	Stedenbouwkundig ontwerp	zLc1.3
	Vergroting toegankelijkheid landschap 'rondom' kernen en gehuchten	Gemeente	IKL, Dorpen in het groen	zLc1.1
	Aanleg parkeervoorzieningen buiten openbare ruimte in historische kernen	Gemeente	Stedenbouwkundig ontwerp	zLc1.3
Behoud en	Inpassing	Eigenaar	IKL	zLc 4.4

ontwikkeling van relictten van grondstoffenwinning en mijnbouw	vuursteenwinningsplaatsen en bewerkingsplaatsen, mergel, steengroeves en kalkovens in beheer steile hellingen			
Behoud van het religieuze landschap	Herstel, aanleg en onderhoud beplanting van kruisen en kapellen	Organisaties, gemeente	IKL	zLc1.1 zLc1.6
	Aandacht voor pelgrims- en processieroutes	Gemeente	In kader LOP en bestemmingsplan	
	Aandacht voor kerktorens als historische landmarks	Gemeente	Bestemmingsplan Structuurvisie	

BIJLAGE 2 Uitwerking betrokkenheid bevolking

Betrokkenheid bevolking				
<i>Behoud en ontwikkeling betrokkenheid</i>	<i>Inrichting- en ontwikkelingsmaatregelen</i>	<i>Primaire Projecttrekker</i>	<i>Instrumenten</i>	<i>PMJP doelen en middelen</i>
Betrekken van bevolking bij landschap en cultuurhistorie	Organiseren nieuwe projecten en activiteiten gericht op actief betrekken bewoners en organisaties	Gemeenten, organisaties, bevolking	IKL	zLc5.1
	Betrekken van private partijen bij inrichting en beheer door sponsorschap en onderhouds-contracten	Private partijen, Kvk, LIOF, Stichting IKL	VORM-beleid, Landschaps-veiling, IKL Publieks-manifestaties, Scholen- en bedrijvendagen	zSL2.2 zSL3.1 zSL3.2
	Opstellen gemeentelijke LOP's	Gemeenten	Subsidie BOL-regeling IKL	Lc1.1.1
	Verzorgen van voorlichting en informatie over de Landschapsvisie ZL en de doorwerking daarvan aan bewoners en organisaties	Provincie	Platteland in uitvoering Binnenstebuiten	
Toegankelijk maken van landschap en cultuurhistorisch erfgoed	Vergroting toegankelijkheid landschappelijke raamwerk van steile hellingen, natte dalbodems en droogdalen door ontsluiten en verbinden	Eigenaren Gemeenten Provincie	IKL	zLc4.1 zLc4.2